

ПРЕДМЕТ ТА ОБСТАНОВКА ЯК ЕЛЕМЕНТИ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПОРУШЕНЬ ПРАВИЛ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ АБО ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТРАНСПОРТУ ОСОБАМИ, ЯКІ КЕРУЮТЬ ТРАНСПОРТНИМИ ЗАСОБАМИ

КОВАЛЕНКО Володимир Вікторович - кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри кримінально-правових дисциплін Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка

orcid.org/0000-0001-5310-2092

УДК 343.98

DOI 10.32782/EP.2021.2.12

Стаття присвячена дослідженню предмету та обстановки як елементів криміналістичної характеристики порушень правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами. Наведено чинники, що впливають на високу аварійність та особливості дорожньо-транспортних пригод. Зазначено, що предмет посягання має принципово важливе значення у криміналістичній характеристиці злочинів, оскільки впливає на інші її елементи. Зокрема, детермінує певні способи вчинення та приховування злочину, характеристику особи злочинця.

За результатами узагальнення судової практики встановлено, що такі кримінальні правопорушення вчиняли водії транспортних засобів категорії В (71,4 %); категорії А (15,7 %); категорії А1 (5,7 %); категорії С (4,3 %); інших категорій – 2,9 % випадків.

У 31,4 % досліджених випадків, транспортний засіб, який спричинив ДТП, мав технічні несправності, які, є тому числі, призвели до настання такої події. Найчастіше подібні несправності виявлялися у вигляді несправного рульового управління, гальмівної системи, освітлювальних приладів, засобів безпеки та інших систем транспортного засобу, а також у неналежному стані протекторів шин.

Акцентовано увагу на тому, що дорожня обстановка становить складну сукупність умов, за яких відбувається рух на певній ділянці дороги чи вулиці, і характеризується як статичними, так і динамічними елементами. Доведено, що

серед елементів, які характеризують обстановку порушень правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які ними керують, мають бути типізовані дані про місце правопорушення (дорога та її особливості), час вчинення правопорушення, та погодні умови, в яких відбулася подія (якість природного освітлення, наявність атмосферних явищ).

Встановлено, що дорожньо-транспортні пригоди відбувалися на дорогах у населених пунктах (54,3 %); на асфальтованих міжміських дорогах (30 %); на ґрунтових (неасфальтованих) дорогах (10 %); у житловій чи пішохідній зоні населених пунктів (5,7 %) облікованих автором випадків.

Час настання дорожньо-транспортної події прямо пов'язаний із якістю природного освітлення, за якого вона сталася. 60 % досліджених правопорушень вчинялися у світлий час доби, 40 % – у темний.

Ключові слова: дорожньо-транспортна пригода, криміналістична методика, криміналістична характеристика, елементи криміналістичної характеристики, предмет кримінального правопорушення, обстановка кримінального правопорушення.

Постановка проблеми

Останніми роками в Україні спостерігається стійка тенденція до збільшення кількості дорожньо-транспортних пригод та підвищення рівня смертності на дорогах. За даними Департаменту патрульної поліції України, у результаті ДТП загину-

ло у 2018 році - 3350 осіб; у 2019 році – 3454 особи; у 2020 році - 3967 осіб [14].

Висока аварійність та особливості дорожньо-транспортних пригод обумовлені значним збільшенням кількості автомобілів, що експлуатуються; ввезенням великої кількості дешевих вживаних автомобілів з інших країн (так звані «євробляхи»); експлуатацією технічно несправних транспортних засобів; порушенням правил маневрування, проїзду перехресть та пішохідних переходів; недотриманням дистанції пересуванням; незадовільним транспортно-експлуатаційним станом доріг тощо.

Названі та інші чинники зумовлюють специфіку процесу досудового розслідування порушень правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами та впливають на формування елементного складу криміналістичної характеристики названих кримінальних правопорушень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Питанням розробки криміналістичних методик розслідування окремих видів злочинів у своїх працях приділяли увагу Р. С. Белкін, А. Ф. Волобуєв, В. Г. Гончаренко, М. В. Даньшин, В. А. Журавель, А. В. Іщенко, В. О. Коновалова, В. К. Лисиченко, В. Г. Лукашевич, Є. Д. Лук'янчиков, О. В. Одерій, М. В. Салтєвський, Р. Л. Степанюк, В. В. Тіщенко, В. М. Шевчук, В. Ю. Шепітько та багато інших науковців. Окремі аспекти досудового розслідування кримінально каранних порушень правил дорожнього руху та експлуатації транспортних засобів досліджували В. В. Гаркуша, А. Л. Дудніков, І. І. Колесник, П. С. Луцюк, В. А. Мисливий, О. С. Ховпун та інші вчені. Однак, у вітчизняній криміналістичній літературі питання щодо предмету та обстановки як елементів криміналістичної характеристики досліджуваного делікту на сьогодні залишаються не достатньо дослідженими або дискусійними.

Мета статті

Метою статті є розкриття типових ознак предмету та обстановки як елементів криміналістичної характеристики порушень правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами.

Результати дослідження

Криміналістична характеристика – це система відомостей про криміналістично значущі ознаки злочинів певного виду, що відображає закономірні зв'язки між ними і слугує побудові та перевірці слідчих версій у розслідуванні злочинів [7, с. 11].

Одним із ключових елементів криміналістичної характеристики порушень правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами є предмет кримінального правопорушення. У спеціальній літературі під предметом кримінального правопорушення прийнято розуміти певні речі матеріального світу, з відповідними властивостями яких кримінальний закон пов'язує наявність у діях особи ознак конкретного складу кримінального правопорушення [4, с. 273].

Відомості про особливості предмета детермінують дії злочинців з підготовки, вчинення і приховування злочину, які, у свою чергу, пов'язані з утворенням певних слідів – джерел доказів. Предмет посягання має принципово важливе значення у криміналістичній характеристиці злочинів, оскільки впливає на інші її елементи. Зокрема, детермінує певні способи вчинення та приховування злочину, характеристику особи злочинця [8, с. 203].

У науковій літературі предмет злочинного посягання характеризується такими ознаками: 1) матеріальна субстанція;- 2) безпосередня спрямованість на нього злочинного діяння, у результаті чого шкода заподіюється суспільним відносинам;- 3) відображення ним відповідних суспільних відносин (об'єкта кримінального правопорушення); 4) пряма чи непряма вказівка на нього в кримінальному законі [13, с. 18].

Предмет порушень правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами є специфічним та цікавим для побудови криміналістичної характеристики цього делікту. Так, примітка до ст. 286 КК України визначає, що під транспортними засобами в цій статті та статтях 286¹, 287, 289 і 290 слід розуміти всі види автомобілів, трактори та інші самохідні машини, трамваї і тролейбуси, а також мотоцикли та інші механічні транспортні засоби.

Ще одне нормативне визначення цього поняття наведене у Правилах дорожнього руху, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 10.10.2001 № 1306. Транспортний засіб – пристрій, призначений для перевезення людей і (або) вантажу, а також встановленого на ньому спеціального обладнання чи механізмів [11]. Цей термін поширюється на трактори, самохідні машини і механізми, а також тролейбуси і транспортні засоби з електродвигуном потужністю понад 3 кВт; мотоцикл – двоколісний механічний транспортний засіб з боковим причепом або без нього, що має двигун з робочим об'ємом 50 куб. см і більше. До мотоциклів прирівнюються моторолери, мотоколяски, триколісні та інші механічні транспортні засоби, дозволена максимальна маса яких не перевищує 400 кг; легковий автомобіль – автомобіль з кількістю місць для сидіння не більше дев'яти, з місцем водія включно, який за своєю конструкцією та обладнанням призначений для перевезення пасажирів та їх багажу із забезпеченням необхідного комфорту та безпеки; вантажний автомобіль – автомобіль, який за своєю конструкцією та обладнанням призначений для перевезення вантажів; рейковий транспортний засіб – трамвай та платформи із спеціальним обладнанням, що рухаються трамвайними коліями.

Серед усіх різновидів транспортних засобів, ПДД виділяють механічні транспортні засоби – транспортний засіб, що приводиться в рух за допомогою двигуна. Цей термін поширюється на трактори, самохідні машини і механізми, а також тролейбуси та транспортні засоби з елек-

тродвигуном потужністю понад 3 кВт [11]. Основною вимогою до них є самохідність – можливість приведення засобу у рух за допомогою його агрегатів.

В. А. Мисливий до суттєвих ознак транспортного засобу як предмета кримінального правопорушення, передбаченого ст. 286 КК України відносить: 1) сертифікованість як продукту промислового виробництва; 2) наявність ідентифікаційних номерів вузлів та агрегатів; 3) обов'язковість державної реєстрації й обліку; 4) самохідність, що забезпечена наявністю двигуна; 5) визначену енергетичну потужність; 6) відповідність технічним умовам, нормам і стандартам; 7) експлуатаційну функціональність; 8) придатність до перевезень людей, вантажів або виконання спеціальних робіт; 9) наявність реєстраційних документів і номерних знаків; 10) придатність до експлуатації у сфері дорожнього руху; 11) віднесення до джерел підвищеної небезпеки; 12) неповну підконтрольність людині в процесі експлуатації; 13) здатність у разі порушення експлуатації завдавати шкоди здоров'ю і життю людини [9, с. 192].

Положенням про порядок видачі посвідчень водія та допуску громадян до керування транспортними засобами визначено категорії транспортних засобів, для керування кожною з яких водіям потрібно отримувати відповідні посвідчення. Такими категоріями є:

A1 – мопеди, моторолери та інші двоколісні (триколісні) транспортні засоби, які мають двигун з робочим об'ємом до 50 куб. см. або електродвигун потужністю до 4 кВт;

A – мотоцикли, у тому числі з боковим причепом, та інші двоколісні транспортні засоби, які мають двигун з робочим об'ємом 50 куб. см. і більше або електродвигун потужністю 4 кВт і більше;

B1 – квадро- і трицикли, мотоколяски та інші триколісні (чотириколісні) транспортні засоби, дозволена максимальна маса яких не перевищує 400 кілограмів;

B – автомобілі, дозволена максимальна маса яких не перевищує 3500 кілограмів (7700 фунтів), а кількість сидячих місць, крім сидіння водія, - восьми;

C1 – призначені для перевезення вантажів автомобілі, дозволена максимальна маса яких становить від 3500 до 7500 кілограмів (від 7700 до 16500 фунтів);

C – призначені для перевезення вантажів автомобілі, дозволена максимальна маса яких перевищує 7500 кілограмів (16500 фунтів);

D1 – призначені для перевезення пасажирів автобуси, у яких кількість місць для сидіння, крім сидіння водія, не перевищує 16;

D – призначені для перевезення пасажирів автобуси, у яких кількість місць для сидіння, крім сидіння водія, більше 16;

BE, C1E, CE, D1E, DE – транспортні засоби з тягачем категорії B, C1, C, D1 або D, яким водій має право керувати, але який не належить до зазначених категорій транспортних засобів;

T – трамваї та тролейбуси [12].

Наведена класифікація видається найбільш придатною та зручною для типізації транспортних засобів, за участю яких найчастіше відбуваються кримінально карані дорожньо-транспортні пригоди.

Аналіз судової практики за фактами порушень правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами у 2019-2020 роках¹ показав наступне.

Найчастіше такі кримінальні правопорушення вчиняли водії транспортних засобів категорії B (71,4 %). ПДД визначає цю категорію транспортних засобів як легковий автомобіль – автомобіль з кількістю місць для сидіння не більше дев'яти, з місцем водія включно, який за своєю конструкцією та обладнанням призначений для перевезення пасажирів та їх багажу із забезпеченням необхідного комфорту та безпеки [11].

У 15,7 % випадків дорожньо-транспортна пригода спричинялася водіями транспортних засобів категорії A. Це мотоцикли – двоколісні механічні транспортні

засоби з боковим причепом або без нього, що мають двигун з робочим об'ємом 50 куб. см. і більше [11]. У 5,7 % випадків - водіями транспортних засобів категорії A1. Це мопеди, моторолери та інші двоколісні (триколісні) транспортні засоби, які мають двигун з робочим об'ємом до 50 куб. см. або електродвигун потужністю до 4 кВт. [11]. Ще у 4,3 % випадків порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту було допущено водіями транспортних засобів категорії C (автомобілі, призначені для перевезення вантажів автомобілі, дозволена максимальна маса яких перевищує 7500 кілограмів (16500 фунтів) [11]. У 2,9 % випадків кримінально карані порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту було допущено водіями транспортних засобів інших категорій.

Предметом порушень правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами можуть бути й саморобні (не фабричного виготовлення чи переобладнані) транспортні засоби. В одному із досліджених нами кримінальних проваджень дорожньо-транспортну пригоду було спричинено водієм мотоцикла саморобного виготовлення. У матеріалах провадження згаданий транспортний засіб було описано як «мотоцикл невстановленої марки, синього кольору, із колесами, переднє колесо із позначенням «3,75-19 И-40» та заднє колесо із позначенням «4,00-19 70 L», а також саморобною мотоколяскою з колесом, на якому маються позначення «3,75- 19 И- 40»». У судовому засіданні обвинувачений пояснив, що мотоцикл був саморобним [1].

Однією із форм вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 286 КК України та причин настання дорожньо-транспортних пригод є експлуатація водієм технічно несправних транспортних засобів. У 31,4 % досліджених нами випадків транспортний засіб, який спричинив ДТП, мав технічні несправності, які, у тому числі, призвели до настання такої події. Найчастіше подібні несправності виявлялися у вигляді несправного рульового управління, гальмівної системи,

¹ Було вивчено 70 вироків судів за фактами порушень правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами ухвалених судами Луганської та Донецької областей у 2019-2020 роках.

освітлювальних приладів, засобів безпеки та інших систем транспортного засобу, а також у неналежному стані протекторів шин. В одному із вивчених нами випадків встановлені на транспортний засіб шини різних розмірів та моделей, з різним малюнком протектора, з недостатньою залишковою висотою малюнка протектора шин (менше ніж 1,6 мм) на передньому лівому колесі, передньому правому колесі та задньому лівому колесі, в сукупності із станом алкогольного сп'яніння та перевищенням швидкості руху водієм призвели до перекидання автомобіля. Пасажира цього транспортного засобу в результаті ДТП загинула [2].

Чільне місце серед елементів криміналістичної характеристики порушень правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами, посідає обстановка кримінального правопорушення.

Обстановка злочину знаходиться в тісному кореляційному зв'язку як з особою правопорушника, так із тими вольовими рішеннями, які вона приймає, а відповідно зі способом вчинення злочину [5, с. 244].

Обстановка місця вчинення злочину – це частина матеріального середовища, яка включає, крім ділянки території, сукупність різних предметів, поведінку учасників події, психологічні відносини між ними тощо. Обстановка як сукупність матеріальних об'єктів на місці злочину відображає механізм події, що розслідується, дії злочинця та інших осіб. Конкретна сукупність ознак місця кримінального правопорушення визначається в методиці на основі відповідних узагальнень практики. Час його вчинення має кримінально-правове, процесуальне і криміналістичне значення. Криміналістичне значення визначається тим, що у вчиненні багатьох злочинів спостерігається певна вибірковість у часі діянь злочинця [15, с. 343].

Обстановка на місці дорожньо-транспортної пригоди містить основну інформацію відносно всіх обставин події, які об'єктивно відображаються в навколишньому середовищі у вигляді слідів правопорушення та правопорушника. Вона,

зокрема, дає уявлення про місце, час, механізм, сліди правопорушення, указує на закономірний зв'язок слідів з обстановкою події та можливі шляхи їх виявлення. Основною метою проведення таких слідчих (розшукових) дій, як огляд місця події, транспортного засобу, слідчий експеримент, призначення експертизи, допит є, перш за все, з'ясування обстановки у момент дорожньо-транспортної події, встановлення винної особи і транспортного засобу, за участю якого було вчинено кримінальне правопорушення.

Дорожня обстановка становить складну сукупність умов, за яких відбувається рух на певній ділянці дороги чи вулиці, і характеризується як статичними, так і динамічними елементами. До статичних елементів дорожньої обстановки А. Л. Дудніков відніс планування доріг і вулиць, їх технічні характеристики (профіль, ширину проїжджої частини, тип і стан дорожнього покриття), наявність засобів автоматичного та іншого регулювання дорожнього руху (огорожі, розмітки, дорожні знаки, зупинки міського транспорту), освітлення проїжджої частини у темний час доби, будови, споруди і зелені насадження, розміщені поруч з дорогою тощо.

На думку цитованого науковця, значний вплив на виникнення і розвиток дорожньо-транспортної події справляють динамічні елементи дорожньої обстановки: інтенсивність і швидкість руху машин і пішоходів, переміщення інших об'єктів по дорожньому полотну, поведінка пішоходів і водіїв транспорту, зміна сигналів регулювання руху, маневри руху автомашин, оглядовість, видимість та ін. Усі ці чинники мають враховуватися водієм при керуванні транспортним засобом [7, с. 191-192].

Видається, що серед елементів, які характеризують обстановку порушень правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які ними керують, мають бути типізовані дані про місце правопорушення (дорога та її особливості), час вчинення правопорушення, та погодні умови, у яких відбулася подія (якість природного освітлення, наявність атмосферних явищ).

Місце вчинення кримінального правопорушення можна визначити як територію, інше місце, яке характеризується фізичними, соціальними і правовими критеріями, де було розпочато, продовжено чи припинено кримінально каране діяння [10, с. 133].

Дорожні умови суттєво впливають на інші елементи динамічної системи «водій – транспортний засіб – дорога – навколишнє середовище». Так, на ухвалення рішень і дії водія транспортного засобу впливають, зокрема, профіль дороги (нахил, підйом, радіус повороту тощо), кількість полос для руху, їх ширина, наявність дефектів дороги (підвищення, впадини, вибоїни, хвилястість) та ін. З урахуванням цих параметрів дороги водій повинен обирати швидкість руху та прийоми керування транспортним засобом, щоби мати гарантію безпечного пересування [6, с. 209].

У 54,3 % досліджених нами випадків дорожньо-транспортні пригоди ставалися на дорогах у населених пунктах. Характерною особливістю обстановки місця дорожньо-транспортного правопорушення, вчиненого в умовах невеликих населених пунктів, є те, що вулиці і дороги таких населених пунктів та їх околиць мало завантажені транспортом, швидкість пересування тут невисока. У той же час на території великих населених пунктів автодороги, як правило, значно завантажені транспортними засобами з інтенсивним транспортним потоком. У зв'язку з цим обстановка на місці події, залежно від того, де відбулася аварія, істотно відрізняється. У великих населених пунктах найчастіше відбувалися наїзди на пішоходів та зіткнення транспортних засобів.

У 30 % випадків ДТП вчинялися на асфальтованих міжміських дорогах. Як правило, це дороги обласного чи державного значення. Дорожня обстановка в таких випадках характеризується високою швидкістю руху транспортних засобів, низькою кількістю пішоходів та споруд на узбіччі. У той же час узбіччя часто характеризуються наявністю кюветів, відбійників, лісосмуг. На таких дорогах найчастіше відбувалися зіткнення транспортних засобів,

наїзди транспортних засобів на нерухомі перешкоди (дерева, відбійники) та перекидання автомобілів.

10 % облікованих дорожньо-транспортних пригод відбувалися на ґрунтових (неасфальтованих) дорогах. Рух транспортних засобів на таких дорогах характеризується невеликою швидкістю, а дорожнє покриття, як правило, перебуває у поганому стані. У всіх досліджених нами випадках ДТП на ґрунтових дорогах, основною причиною їх настання було алкогольне сп'яніння одного із водіїв. Ще 5,7 % досліджених ДТП відбулися у житловій чи пішохідній зоні населених пунктів.

Як відомо, однією із суттєвих причин, які впливають на виникнення дорожньо-транспортних пригод, є ускладнені погодні та метеорологічні умови. В абсолютній більшості досліджених нами випадків (94,3 %), дорожньо-транспортні події ставалися за сприятливих погодних умов. У 5,7 % випадків - у дощ або зливу. Так, вироком Старобільського районного суду Луганської області у справі № 409/765/18 від 26.06.2020 року було встановлено, що водій автомобіля ВАЗ-210930 не обрав безпечну швидкість руху, не вжив заходів для уникнення настання ДТП та здійснив наїзд на потерпілого, який лежав на проїжджій частині. Однією із причин, з яких водій вчасно не побачив потерпілого, був дощ, а також мокрий асфальт, який візуально зливався із кольором одягу потерпілого [3].

Час настання дорожньо-транспортної події прямо пов'язаний із якістю природного освітлення, за якого вона сталася. Так, 60 % досліджених правопорушень вчинялися у світлий час доби, 40 % – у темний.

Висновки

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що предметом порушень правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами, є транспортні засоби, визначення яких міститься в примітці до ст. 286 КК України, в Правилах дорожнього руху та інших нормативно-правових актах.

Такі транспортні засоби характеризуються наявністю державних номерних знаків, ідентифікаційного заводського маркування, відмітних форм зовнішнього вигляду та іншими індивідуальними ознаками, що підкреслює доцільність їх дослідження як елемента криміналістичної характеристики.

Найбільш зручним для типізації транспортних засобів, водіяма яких найчастіше спричиняються кримінально карані дорожньо-транспортні пригоди, є їх поділ на категорії.

Обстановка становить складну сукупність умов, за яких відбувається рух на певній ділянці дороги чи вулиці, і характеризується як статичними, так і динамічними елементами. Основними елементами обстановки досліджуваних кримінальних правопорушень є дані про місце правопорушення (дорога та її особливості), час вчинення правопорушення, та погодні умови, у яких відбулася подія (якість природного освітлення, наявність атмосферних явищ).

Перспективним напрямком подальших наукових досліджень у цій сфері вважаємо детальний розгляд інших елементів криміналістичної характеристики порушень правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами.

Література

1. Вирок Кременського районного суду Луганської області у справі № 414/1477/20 від 07.09.2020 / Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91359810>.

2. Вирок Сватівського районного суду Луганської області у справі № 426/4219/20 від 07.05.2020 / Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89123649>. (дата звернення 20.04.2021).

3. Вирок Старобільського районного суду Луганської області у справі № 409/765/18 від 26.06.2020 / Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90062424>. (дата звернення 20.04.2021).

4. Дзюба Ю. П. Предмет злочину як ознака складу злочину: методологічні аспекти дослідження. Тези наукової конференції «Склад злочину: проблемні питання». 2009. С. 273-274.

5. Динту В. А. Обстановка злочину в структурі криміналістичної характеристики злочину. Актуальні проблеми держави і права. 2011. Вип. 60. С. 240-246.

6. Криміналістика : підручник : у 2 т. Т. 2; За заг. ред. А. Ф. Волобуєва, Р. Л. Степанюка, В. О. Малярвої. Харків, 2017. 312 с.

7. Криміналістика : підручник : у 2 т. Т. 2. ; за заг. ред. В. Ю. Шепітька. Харків : Право, 2019. 328 с.

8. Лужецька О. Р. Предмет злочинного посягання в системі криміналістичної характеристики вимагання. Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право). 2014. №. 2. С. 202-207.

9. Мисливий В. А. Транспортний засіб як предмет злочинів проти безпеки дорожнього руху й експлуатації транспорту. Право і суспільство. № 5/2018. С. 188-194.

10. Мороз В. Г. Поняття місця вчинення злочину як ознаки об'єктивної сторони злочину. Юридична наука. 2014. №. 5. С. 122-136.

11. Правила дорожнього руху. Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 10.10.2001 № 1306. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-%D0%BF>. (дата звернення 25.04.2021).

12. Про затвердження Положення про порядок видачі посвідчень водія та допуску громадян до керування транспортними засобами. Постанова Кабінету Міністрів України від 08.05.1993 № 340. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/340-93-%D0%BF>. (дата звернення 25.04.2021).

13. Розслідування злочинів у сфері господарської діяльності: окремі криміналістичні методики: монограф; за ред. В. Ю. Шепітька. Харків, 2006. 624 с.

14. Статистика ДТП в Україні. <http://patrol.police.gov.ua/statystyka/> (дата звернення 25.04.2021).

15. Шеремет А. П. Криміналістика: навч. пос. для студ. вищ. навч. закл. 2-ге вид. Київ, 2009. 472 с.

Kovalenko Volodymyr Viktorovych – Candidate of Law, Associate Professor;

Professor of the Department of Criminal-Law Disciplines, Luhansk State University of Internal Affairs named after E. Didorenko

orcid.org/0000-0001-5310-2092

**SUBJECT AND SITUATION
AS ELEMENTS OF FORENSIC
CHARACTERISTICS OF VIOLATIONS OF
TRAFFIC SAFETY RULES OR VEHICLE
OPERATION BY THE PERSONS WHO
DRIVE VEHICLES**

The article is devoted to research of subject and situation as elements of forensic characteristics of violations of traffic safety rules or vehicle operation by the persons who drive vehicles. The factors influencing high accident rate and features of road accidents are given. It is noted that the subject of the offense is of fundamental importance in the forensic characteristics of crimes, as it affects other elements. In particular, it determines certain ways of committing and concealing a crime, the characteristics of the offender etc.

According to the results of generalization of investigation practice, it was established that such criminal offenses were committed by drivers of following categories of vehicles: B – (71,4 %); A – (15,7 %); A1 – (5,7 %); C – (4,3 %); other categories – 2,9 % of cases.

In 31,4 % of the investigated cases, the vehicle that caused the accident had technical malfunctions, which, among other things, led to the occurrence of such an event. Most

often, such malfunctions were manifested in the form of faulty steering, braking system, lighting fixtures, safety equipment and other systems of the vehicle, as well as in the poor condition of tire treads.

Emphasis is placed on the fact that the road situation is a complex set of conditions under which traffic occurs on a particular section of road or street, and is characterized by both static and dynamic elements. It is proved that among the elements that characterize the situation of violations of traffic safety rules or vehicle operation by the persons who drive vehicles, data about the crime scene (road and its features), time of the offense, and weather conditions in which the event occurred (quality of natural light, the presence of atmospheric phenomena) should be studied.

Road accidents occurred on roads in settlements (54,3 %); on asphalt long-distance roads (30 %); on dirt (unpaved) roads (10 %); in the residential or pedestrian zone of settlements (5,7 %) of cases recorded by the author.

The timing of a traffic accident is directly related to the quality of the natural light under which it occurred. 60 % of the investigated offenses were committed in daylight, 40 % – in the dark.

Keywords: traffic accident, forensic methodics, forensic characteristics, elements of forensic characteristics, the subject of the criminal offense, the situation of the criminal offense.